

อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว

ผู้แต่ง : Natsume Sōseki

แปลไทยโดย: ชัยวัฒน์ วรดิลก

ปีที่พิมพ์ : 2562

จำนวนหน้า : 544 หน้า

ราคา : 560 บาท

นำทิพย์ เมธเศรษฐ*

อ.ด. (วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

*Corresponding Author E-mail: namthip.m@chula.ac.th

Received: June 16, 2021

Revised: June 30, 2021

Accepted: June 30, 2021

Available: June 30, 2021

หนังสือ “อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว” แปลจากนวนิยายเรื่อง 吾輩は猫である Wagahai wa Neko Dearu ประพันธ์โดย นัตสึเมะ โซเซกิ² ฉบับแปลไทยโดย ชัญพัล วรศักดิ์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ.2562 สำนักพิมพ์กัมมะหยี่ ความยาว 544 หน้า

“อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว นามนั้นยังไม่มี” คือประโยคเปิดเรื่อง อันโด่งดังที่กล่าวได้ว่าคงแทบไม่มีคนญี่ปุ่นคนไหนไม่รู้จัก ผู้ประพันธ์คือนัตสึเมะ โซเซกิ 夏目漱石 (9 กุมภาพันธ์ ค.ศ.1867 — 9 ธันวาคม ค.ศ.1916) เป็นยอดนักเขียนผู้ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ อดีตอาจารย์มหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียล ผู้สร้างคุณูปการต่อวงการประพันธ์ญี่ปุ่นร่วมสมัย จากการเป็นผู้บุกเบิกวงการนักเขียนนวนิยายอาชีพในหน้าหนังสือพิมพ์ ยกกระดับอาชีพนักเขียนตลอดจนงานเขียนนวนิยายให้เป็นที่ยอมรับในสังคม การใช้ภาษาในงานเขียนของเขายังมีอิทธิพลต่อภาษาญี่ปุ่นในช่วงการปรับปรุงพัฒนาภาษาเขียนสมัยใหม่อีกด้วย

ผลงานของนัตสึเมะ โซเซกิ ถูกนำไปใช้เป็นบทเรียนในตำราเรียนวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่นมากมาย และกล่าวได้ว่าเป็นนักเขียนสมัยใหม่ที่มีการศึกษาวิจัยมากที่สุดในญี่ปุ่น ผลงานจำนวนมากได้รับการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ ทั่วโลก อย่างไรก็ตามผลงานที่แปลเป็นภาษาไทยยังมีไม่มากนัก นอกจาก “อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว” ที่แนะนำในครั้งนี้นี้ เรื่องอื่น ๆ ที่มีการแปลตรงจากต้นฉบับภาษาญี่ปุ่น ได้แก่ “ฝันสิบราตรี” (夢十夜) “ซันจิโร” (三四郎) และ “โคะโคะโระ” (こころ)

นัตสึเมะ โซเซกิ เขียนตอนแรกของนวนิยายเรื่องนี้ขณะที่เขา

² การถอดเสียงคำชื่อเฉพาะภาษาญี่ปุ่นในบทความนี้ คำที่มีปรากฏในนวนิยายฉบับแปลไทยจะยึดวิธีการสะกดตามนั้น

ยังเป็นอาจารย์สอนวรรณคดีอังกฤษอยู่ที่มหาวิทยาลัยโตเกียวอิมพีเรียล โดยคำชักชวนของทะกะฮะมะะ คิโยะนิ เพื่อนสนิท ซึ่งเป็นหนึ่งใน คณะบรรณาธิการวารสารวรรณกรรมโฮโตโดงิสุ เวทีที่โซเซกิลงตีพิมพ์ ผลงานนวนิยายเรื่องนี้เป็นครั้งแรก³ แรกเริ่มเดิมทีเขาตั้งใจเขียนเป็นเรื่องสั้นจบในตอนเดียว ทว่ากระแสตอบรับดีเป็นที่นิยมชมชอบของผู้่าน อีกทั้งบรรณาธิการก็สนับสนุนให้เขียนต่อ จนที่สุดกลายเป็นนวนิยายขนาดยาวถึง 3 เล่ม

จากตอนแรกของนวนิยายซึ่งเป็นเรื่องสั้นที่ค่อนข้างสมบูรณ์ในตัวเอง คือเริ่มต้นจากกำเนิดลูกแมวจรจัดไร้นามที่ถูก “นักศึกษา” (ในวัฒนธรรมสมัยนั้นคือเด็กหนุ่มที่ไปฝากตัวอาศัยอยู่ในบ้านอาจารย์ เพื่อศึกษาหาความรู้ โดยช่วยงานเป็นการแลกเปลี่ยน) จับตัวมาจากใต้ถุนมืด ๆ อับชื้นที่มันเกิด จากนั้นพลัดหลงเข้าไปอาศัยอยู่ในบ้านของครูโรงเรียนมัธยม และบอกเล่าเรื่องราวจากการสังเกตการณ์ความเป็นไปในครอบครัว วิพากษ์วิจารณ์ตัวเจ้านาย ภรรยา ลูก ๆ และสาวใช้ ความสัมพันธ์ของอาจารย์กับบรรดาสาธุศิษย์มิตรสหายที่มาเยือน ตลอดจนเรื่องราวเกี่ยวกับเพื่อนบ้านและแมวของเพื่อนบ้านตัวอื่น ๆ ที่มันได้พบปะสัมผัส และขมวดท้ายด้วยการประกาศเจตนารมณ์ว่า “จะใช้ชีวิตนี้อยู่ที่บ้านอาจารย์ในฐานะแมวไร้นามต่อไป” (หน้า24)

เมื่อเรื่องสั้นได้รับความนิยมจนต้องเขียนต่อ โซเซกิจึงได้ขยายความโดยผูกโครงเรื่องให้มีเหตุการณ์เกี่ยวกับความรักและการแต่งงานของอดีตลูกศิษย์ของอาจารย์คุซามิ เป็นแกนหลักในการดำเนินเรื่อง ดังสรุปได้โดยสังเขปคือ เจ้านายของแมวไร้นามที่เรียกตัวเองว่า

³ ตีพิมพ์ตอนแรกในวารสารโฮโตโดงิสุ ฉบับเดือนมกราคม ค.ศ.1905 (ตรงกับรัชศกเมจิที่38) จากนั้นลงต่อเป็นตอน ๆ ถึงฉบับเดือนสิงหาคม ค.ศ.1906 รวม10 ตอน หลังจากนั้นตีพิมพ์รวมเล่ม แบ่งเป็น 3 เล่ม ในระหว่างปีค.ศ.1905-1907 ตามลำดับ

“ข้าพเจ้า” คือ “จินโนะ คุซามิ” เป็นครูสอนภาษาอังกฤษโรงเรียนมัธยมที่ร่างกายอ่อนแอ ภาวะอาหารไม่แต่กินจุ และรสนิยมสูงเกินรายได้ ขอบกินอาหารฝรั่ง ทำตัวให้คนอื่นเห็นว่าเป็นนักวิชาการที่คร่ำเคร่งขยันหมั่นศึกษาแต่ที่จริงแล้วขี้เกียจ รังเกียจคนรวยที่ไ้มารยาทและชอบใช้อำนาจเงิน ที่บ้านเขามีลูกศิษย์ลูกหาซึ่งเป็นปัญญาชน บุคคลในแวดวงวิชาการและศิลปินวัฒนธรรมแวะเวียนมาเยือนสังสรรค์เสวนาอยู่เนืองนิจ ในบรรดานั้นเขาประจำคือ “เมย์เทย์” นักสุนทรียศาสตร์สวมแว่นตากรอบทอง “มิลี่ชิมะ คังเจ็ตลี” นักวิทยาศาสตร์ผู้ปราดเปรื่องอนาคตไกล แต่ไม่ใส่ใจรูปลักษณ์ของตัวเอง “โอะจิ โทฟู” ชายหนุ่มผู้เรียกตัวเองเป็นกวี “ทาหาระ ชันเปย์” อดีตนักศึกษาที่เคยอาศัยและช่วยงานอยู่ในบ้านอาจารย์ เป็นนักกฎหมายซึ่งประสบความสำเร็จด้านธุรกิจ

วงเสวนาของพวกเขาดำเนินไปอย่างดูสงบไว้กังวลเป็นกิจวัตร จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความสะเทือนต่อโลกอันสงบสบายของพวกเขา นั่นคือการปรากฏตัวของคุณนาย “คานะดะ สะนะโกะ” ภรรยาคนบดีเศรษฐีใหม่ ผู้บุกเข้ามาสร้างความวุ่นวายเพราะต้องการสำรวจตรวจสอบว่าคังเจ็ตลี มีฐานะและคุณสมบัติเหมาะสมจะเป็นคู่ครองกับคุณหนูโทมิโกะบุตรสาวของหล่อนหรือไม่ โดยที่คุณนายเข้าใจผิดว่าคังเจ็ตลี เป็นฝ่ายหลงรักบุตรสาวของหล่อน ขณะที่ด้านพวกอาจารย์คุซามิรับรู้ว่โทมิโกะเป็นฝ่ายหลงรักคังเจ็ตลี จนถึงขั้นที่ตอนไข้ขึ้นแล้วละเมอเพื่อชื่อเขาออกมา

คุณนายคานะดะเป็นเศรษฐีใหม่ที่เห็นแก่ผลประโยชน์และชื่อเสียงลาภยศ ต้องการสร้างสายสัมพันธ์กับผู้ดีมีตระกูล นางตั้งเงื่อนไขว่า คังเจ็ตลีจะต้องได้เป็น “ดุษฎีบัณฑิต” ก่อนจึงจะอนุญาตให้แต่งงานกับบุตรสาวตน ยังผลให้อาจารย์คุซามิซึ่งเกลียดคนรวยอยู่แล้วโกรธเป็นฟืนเป็นไฟ ทั้งสองฝ่ายกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน คุณนายคานะดะวางแผนส่งลูกสมุนบริวารมาก่อวุ่นสร้างความเดือดร้อนให้แก่อาจารย์อยู่เนือง ๆ สุดท้ายคังเจ็ตลีเลิกทำการทดลองที่จะทำให้เขา

ได้เป็น “ดุฆฏิบัณฑิต” และแต่งงานไปกับผู้หญิงคนท้องถิ่นเดียวกัน โดยที่ทาหาระ ชัมเปย์ นักธุรกิจเป็นผู้ได้แต่งงานกับคุณหนูโหมโกะแทน

เหตุการณ์ผ่านไป ดูราวกับชีวิตของพวกเขาได้กลับคืนมาสู่ความสงบ ตั้งวงเสนาวิพากษ์วิจารณ์สังคมอย่างสบายใจไร้กังวลเช่นเดิม แต่จากสายตานักสังเกตการณ์ของแมว “ข้าพเจ้า” สัมผัสได้ถึง “เสียงของความเศร้า” (หน้า522) ที่แฝงอยู่กันบังจิตใจของพวกเขา “ข้าพเจ้า” พลอยได้รับอิทธิพลเกิดอารมณ์หวนไหวคล้อยตาม จึงนึกอยากลองดื่มเปียร์ให้รู้จริงแบบมนุษย์คู่บ้าง ผลคือมันดื่มเปียร์จนเมามายพลัดตกโถน้ำ จบชีวิตในฐานะแมวที่ยังไรนามอยู่ดี

ภูมิหลังทางยุคสมัยในนวนิยายคือสมัยเมจิ (ค.ศ.1868-1912) ซึ่งเป็นยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนผ่านในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น จากสังคมยุคศักดินาสู่สังคมสมัยใหม่ที่มีความเจริญ “ศิวิไลซ์” ตามแบบตะวันตก ภายใต้กระแสความของลัทธิล่าอาณานิคม บทสนทนา ระหว่างอาจารย์และสานุศิษย์ในเรื่องสอดแทรกกระแสแนวคิดที่แพร่หลายในหมู่ปัญญาชนร่วมสมัย เต็มไปด้วยชื่อนักปราชญ์ ศิลปิน แนวคิดทฤษฎี องค์ความรู้ใหม่ล้นหลามจากตะวันตก ทั้งยังนำเสนอภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมเมืองโตเกียวซึ่งเป็นศูนย์กลางของความศิวิไลซ์ การเสพรับวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่นนิทรรศการศิลปะละครเวทีทั้งแบบดั้งเดิมของญี่ปุ่นและตะวันตก งานบรรเลงดนตรี ดื่มเปียร์ กินอาหารฝรั่ง ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงพลวัตรของกระแส modernization และ westernization อันเชี่ยวกรากในช่วงสมัยเมจิไว้ได้อย่างมีชีวิตชีวา

นักวิจารณ์สันนิษฐานว่านักตีสีเมะ โซเซกิ ได้รับแรงบันดาลใจในการใช้กลวิธีเล่าเรื่องโดยผ่านสายตาของแมวเช่นนี้ มาจากนวนิยายเรื่อง Lebensansichten des Katers Murr ของ Ernst Theodor Amadeus Hoffmann นักเขียนชาวเยอรมัน ด้วยความที่โซเซกิเป็นอดีตนักเรียนทุนไปศึกษาด้านภาษาและวรรณคดีที่อังกฤษและมีความรู้

ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับวรรณกรรมตะวันตกอย่างลึกซึ้ง จึงได้นำแนวคิด ทฤษฎีวรรณกรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการประพันธ์นวนิยายซึ่ง ยังเป็นของใหม่ในญี่ปุ่นขณะนั้น ตัวละครแมว “ข้าพเจ้า” นอกจาก จะทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์ เล่าเรื่องโดยแฝงทัศนวิพากษ์วิจารณ์ เสียดสีของนักตีพิมพ์ โชเซกิต่อผู้คนและสังคม “ยุคพัฒนาสู่ความศิวิไลซ์” แล้ว ยังเป็นภาพสะท้อนในเชิงประชดประชันวิพากษ์วิจารณ์ตัว ผู้เขียนเอง ดังจะเห็นได้จากการบรรยายลักษณะ “ข้าพเจ้า” ซึ่งเป็น แมวบ้านอาจารย์ว่ามีลักษณะเหมือนเจ้าของคือซุบผอม ไร้กำลัง กระเพาะอ่อนแอแต่กินจุ “แมวที่อยู่บ้านของอาจารย์จะมีลักษณะ คล้ายอาจารย์ไปเสียแล้ว หากไม่ระวังตัวสักวันหนึ่งกระเพาะอาหาร ของข้าพเจ้าอาจอ่อนแอขึ้นมาด้วยก็เป็นได้” (หน้า 19) ทั้งที่ตัวมันเอง เป็นเพียงแมวไร้นามที่ไร้พลังและความสามารถพิเศษใด ๆ แต่ก็แสดงทัศนคติเหยียดหยามต่อแมวดำบ้านคนลากรถว่าเป็นพวก ขอบใช้กำลังไร้การศึกษา เช่นเดียวกับที่เจ้านายของมันดูถูกคนลากรถ

ไม่เพียงแค่ว่าแมวบ้านอาจารย์จะมีรูปลักษณ์ นิสัย วิธีการพูดจา ที่คล้ายคลึงสะท้อนลักษณะของเจ้านาย แต่แมวตัวอื่น ๆ ในเรื่อง ก็เช่นกัน ดังเช่น คุโรโระ黒 (สีดำ) แมวบ้านคนลากรถที่มีร่างกายกำยำ แข็งแกร่ง นิสัยบ้าบิ่นอันธพาล เป็นแมวหัวขโมย ขณะเดียวกันก็วิจารณ์ เจ้านายของตนที่ชอบมาแย่งเอาหนูที่ตนจับมาไปแลกเงินรางวัลว่า “มนุษย์นี้ไม่ต่างอะไรจากขโมย” (หน้า 19) ชิโระ白 (สีขาว) แมวบ้าน นายทหาร พูดจาสอดแทรกวาทกรรมการใช้อำนาจ อาวุธและกำลังต่อสู้ ช่วงชิงทำลายล้างของมนุษย์ มิเกะ三毛 (สามสี) ที่ เป็นแมวบ้านทนาย ก็พูดจาเหมือนทนาย วิจารณ์มนุษย์ว่าชอบลวงละเมิดสิทธิของแมว ส่วนมิเกะโกะ三毛子 แมวสามสีตัวเมียอยู่ที่บ้านอาจารย์สอนโคะโตะ เป็นแมวสาวสวยรสนิยมสูงเหมือนเจ้าของ

ตัวละครมนุษย์ในเรื่องก็ล้วนถูกตั้งชื่อฉายาที่สะท้อนหรือล้อเลียนลักษณะของบุคคลผู้นั้น ชื่ออาจารย์ “จินโนะ คุซามิ” 珍野 苦

沙弥 เป็นการเล่นคำเสียงพ้องกับสำนวนที่มีความหมายว่า “หน้าตา
ดูไม่ได้เหมือนหมาจิ้งจอก” เป็นการเสียดสีรูปลักษณ์ของอาจารย์
ซึ่งต้นแบบของตัวละครอาจารย์นั้นก็คือตัวนัตสึเมะ โซเซกิเอง
“เมย์เทย์” 迷亭 นักสุนทรียศาสตร์ ผู้แปลได้ทำเชิงอรรถอธิบายไว้ว่า
“ชื่อตัวละครตัวนี้เขียนด้วยตัวอักษรคันจิซึ่งแปลว่าศาลาหลงทาง”
(หน้า 37) ขณะเดียวกันคำนี้ยังพ้องเสียงกับ 酪酊ที่มีความหมายว่า
“เมาเมามากไม่ได้สติ” เป็นการเล่นคำที่สื่อความหมายถึงลักษณะนิสัย
ของตัวละครที่ชอบพูดพล่าม จี้โม้ คุยโวเป็นน้ำท่วมทุ่งแต่ไร้สาระ
“คังเจ็ตสึ” 寒月มีความหมายสื่อถึง “พระจันทร์หรือแสงจันทร์คืนฟ้า
หนาว” เป็นคำบังกฤตกาที่ใช้ประกอบในการแต่งบทกวีไฮกุ ชื่อเรียก
นี้ไม่สื่อความหมายทางกายภาพชัดเจนเช่นชื่อตัวละครอื่น ๆ ทำให้มี
การตีความไปกันมากมายหลายอย่าง อาทิเช่นสะท้อนความโดดเดี่ยว
ของนักวิทยาศาสตร์ที่ห่างไกลจากสามัญชน เป็นต้น

ชื่อที่แสดงตัวตนชัดเจนมากที่สุดคือนามสกุลของคุณนาย “คา
เนดะ” 金田ซึ่งมีความหมายว่า “นาทองคำ” สอดคล้องกับฐานะร่ำรวย
ของหล่อน (บุตรสาวชื่อ “โทมิโกะ” 富子มีความหมายถึง “ความมั่งคั่ง
อุดมสมบูรณ์”) ส่วนชื่อ “สะนะโกะ” นั้นเป็นฉายาที่ “ข้าพเจ้า” ตั้งไว้
เรียกอย่างล้อเลียน โดยเป็นการเล่นคำพ้องเสียง “สะนะ” ซึ่งเขียนด้วย
ตัวอักษรคันจิต่างกันสามารถมีความหมายว่า “ดอกไม้” 花หรือ “จมูก”
鼻 เพราะคุณนายมีจมูกขนาดใหญ่และมีลักษณะโดดเด่นพิสดารตามคำ
วิจารณ์ของอาจารย์คุซามิ “เพื่อให้เกียรติแก่จมูกอันยิ่งใหญ่ ข้าพเจ้าเลย
ตัดสินใจว่าหลังจากนี้จะเรียกเธอว่า ‘สะนะโกะ’ ก็แล้วกัน” (หน้า 111)

การตั้งชื่อฉายาที่ถ่ายทอดแสดงถึงตัวตนหรืออัตลักษณ์
ของคนผู้เป็นเจ้าของนามเช่นนี้ เป็นดังคำภาวนิตัญปุณที่มีคำกล่าวไว้ว่า
“นามนั้นคือสื่อสำแดงกาย” 名は体を表す การที่โซเซกิ สร้างตัวละคร
“ข้าพเจ้า” ให้เป็นแมวไร้นาม ไร้ชาติตระกูลยศถาบรรดาศักดิ์ ไม่มี
ชื่อตัวโดยเฉพาะตั้งแต่เกิดจนตาย แสดงการประชดเสียดสีสถานภาพ

ของตนเองที่แม้จะเรียนเก่ง เป็นนักเรียนทุนได้ไปเรียนต่างประเทศ กลับมาเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยโดยมีปณิธานสูงส่งอยากจะเป็นผู้มีบทบาทชี้นำสังคม แต่ในชีวิตจริงเขาเป็นเพียงนักวิชาการไร้แท่งเงินเดือนน้อยแทบไม่พอใช้จ่าย เป็นบุคคลสามัญที่ไร้ชื่อเสียงเรียงนาม ไร้อำนาจอิทธิพลที่จะไปเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรได้ ความย้อนแย้งเสียดสีที่แสดงผ่านตัวละครแมว “ข้าพเจ้า” ปรากฏชัดตั้งแต่การให้สรรพนามเรียกตัวเองในภาษาญี่ปุ่นว่า “วะจะโฮ” 吾輩 ซึ่งเป็นสรรพนามบุรุษที่หนึ่งของผู้ชายที่แฝงนัยเสียงวางอำนาจ หยิงยโสโอหัง (สรรพนามไทยอาจถ่ายทอดนัยยะนี้ของภาษาญี่ปุ่นได้ไม่หมด แต่ทั้งนี้ เป็นความยากของการแปลข้ามวัฒนธรรมที่ยากจะหลีกเลี่ยงได้) ที่คอยตระเวนสังเกตการณ์และวิพากษ์วิจารณ์ตัวละครในเรื่อง จากมุมมองของบุคคลภายนอกและเสมือนผู้อยู่ในสถานะเหนือกว่า ทั้งที่ตัวมันเองเป็นเพียงแมวจรจัด “ไร้นาม”

ไซเชกิถ่ายทอดความสับสน ย้อนแย้งของปัญญาชนรุ่นใหม่ที่ถูกขัดใจด้วยกระแสคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลง การปะทะโต้แย้งระหว่างค่านิยมตามขนบวัฒนธรรมดั้งเดิมกับค่านิยมใหม่ ๆ ที่หลังไหลเข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมตะวันตก วิพากษ์วิจารณ์ความเจริญและค่านิยมแบบตะวันตกที่เป็นชนวนเหตุป้อนทำลายศีลธรรมจริยธรรม และระบบความสัมพันธ์ในสังคม ตั้งคำถามต่อความเป็นเสรีนิยมและปัจเจกนิยมผ่านคำพูดและความคิดของตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นตัวแทนของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม อาจารย์คุซามิและคังเจ็ตสึ เป็นตัวแทนของปัญญาชนนักวิชาการไร้แท่งที่กักตัวอยู่ในโลกอุดมคติ “โลกที่เหมือนภาพวาด” ปะทะต่อต้านกับตัวละครที่เป็นกระบอกเสียงของทุนนิยมและวัตถุนิยมสมัยใหม่เช่นคู่สามีภรรยาเคนตะและบรรดานักธุรกิจที่ถูกพวกเขาใช้มาสอदनแนม แต่ในอีกทางหนึ่งเขาก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสายตาแมวว่า เป็น “พวกไม่สนโลก” ไม่รู้จักปรับตัวตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอก แม้ว่าพวกเขาจะแข็งขันยืนกรานไม่ก้มหัวโอนอ่อน

ยอมแพ้ให้แก่อำนาจเงิน แต่ก็เชื่อว่าจิตใจของพวกเขาจะสงบสบายเช่นที่เห็นภายนอก ดังที่ในตอนท้ายเรื่อง เมื่อเหตุการณ์วุ่นวายที่มีสาเหตุมาจากจับคู่การแต่งงานผ่านไป และดูราวกับชีวิตของพวกเขาได้หวนกลับคืนมาสู่ความสงบไร้กังวลเช่นเดิม แต่สายตาของแมวซึ่งมองทะลุเข้าไปถึง “ความเศร้า” ที่แฝงอยู่กันบึงจิตใจของพวกเขา ได้ตีแผ่ความย้อนแย้งที่อาจนำมาซึ่งความล่มสลายเมื่อเวลาผ่านไป โลกของเมย์เทย์นักสุนทรียศาสตร์แท้จริงแล้วก็ใช่จะเป็น “โลกที่ราวกับภาพวาด” ดังเจดิสี่ที่เลิกทำการทดลองและแต่งงานตามที่ทางบ้านต้องการ ฟังดูเหมือนทำสมเหตุสมผล แต่เวลาผ่านไป “จะกลายเป็นความน่าเบื่อหน่าย” กวีโทฟูอาจจะต้อง “สำนึกเสียใจที่เทียบแต่งกลอนสมัยใหม่ให้ใครไปทั่ว” (หน้า522) “สักวันหนึ่งนายท่านคงต้องตายด้วยโรคกระเพาะอาหาร” และเศรษฐีคานะดะก็คง “ต้องตายเพราะความโลภ” (หน้า523)

โซเซกิจบนวนิยายเรื่องแรกของเขาด้วยการให้แมวซึ่งเป็นเสมือนภาคแบ่งของตัวละครเอกและตนเอง พบจุดจบเพราะความตะกละ แบบที่เรียกได้ว่าตายเพราะปาก ราวกับเป็นลงพวยการณ์ถึงอนาคตอันปลายของตนซึ่งเสียชีวิตในวัยเพียง 49 ปี จากอาการป่วยโรคกระเพาะอาหารที่เรื้อรังยาวนาน อันมีสาเหตุมาจากความเครียด รวมทั้งนิสัยการกินตามใจปากของเขาที่มีบอกเล่าไว้อยู่ในนวนิยายเรื่องนั้นนั่นเอง

“อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว” แม้จะเป็นผลงานเรื่องแรกของนักสี่เมะ โซเซกิ แต่เป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงชักนำเขาเข้าสู่เส้นทางการเป็นนักเขียนอาชีพ จนกลายเป็นสุดยอดบรมครูแห่งนวนิยายญี่ปุ่นที่มีอิทธิพลอย่างใหญ่หลวงต่อนักเขียนรุ่นหลังและวรรณกรรมของญี่ปุ่นสมัยใหม่ นับเป็นผลงานวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าควรแก่การอ่าน นอกจากความสนุกบันเทิงจากศิลปะการเล่าเรื่อง ลีลาภาษาเจียปคม อารมณ์ขันในการล้อเลียนเสียดสีวิพากษ์สังคม ยังให้ข้อมูลความรู้

เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมสมัยเมจิ อันเป็นยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น สะท้อนทัศนะของปัญญาชนและผู้คนในสังคมสมัยนั้นต่อการรับอิทธิพลอารยธรรมตะวันตก ซึ่งเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสร้างความหวั่นกังวลว่าจะถูกทำลายอัตลักษณ์คุณธรรมจริยธรรมของญี่ปุ่นอันมีมาแต่ดั้งเดิม ทั้งยังมีแง่มุมน่าสนใจที่สะท้อนให้เห็นมาพิจารณาบทบาทของประวัติศาสตร์สังคมไทยยุคสมัยเดียวกัน ที่ต่างก็เผชิญกับกระแสอิทธิพลคุกคามจากตะวันตก และต้องเร่งปรับตัวรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- Natsume Sōseki. 2562. *อันตัวข้าพเจ้านี้คือแมว*. แปลจาก Wagahai wa Neko De'aru 吾輩は猫である. แปลโดย ชัญญพัสรศักดิ์. พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ : กำมะหยี่ (544หน้า)
- 木股知史.1994.「夏目漱石の全小説を読む」.『国文学解釈と教材の研究』第39巻2号. 東京：学燈社.
- 三好行雄編. 1990.『夏目漱石事典』. 東京：学燈社.